

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

UNDERSTANDING THE PARTICULARITIES OF INFORMATION AND COMMUNICATION SECURITY IN THE COMMUNICATION PROCESS AS A GOVERNMENTAL INFORMATION POLICY IN UKRAINE

Миронець Ю.А., аспірант

Національної академії внутрішніх справ

У статті визначено інформаційно-комунікаційне забезпечення освітнього процесу як складова державної інформаційної політики в Україні як сукупність ресурсів та інструментів, що використовуються для створення, обробки, зберігання та поширення інформації та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес задля формування системного підходу до підвищення якості, доступності та інклюзивності освіти, налагодження ефективної комунікації між різними суб'єктами освітнього процесу, та задоволення інформаційних та освітніх потреб суспільства. Сформовано зміст інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу як складової державної інформаційної політики в Україні, що включає: – розробку та впровадження державних вимог, стандартів та програм у сфері інформатизації та цифровізації освіти; – забезпечення фінансування розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури закладів освіти; – підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій; – створення освітніх ресурсів та контенту в цифровому форматі; – запровадження інноваційних методів навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; – захист цифрового освітнього простору. Визначено, що новітні особливості інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу як складової державної інформаційної політики в Україні визначаються наступними факторами: – інформація як стратегічний ресурс для сталого розвитку освіти; – новітні інформаційно-комунікаційні технології як інструмент для модернізації освітнього процесу; – створення якісного, інклюзивного та доступного освітнього середовища як основний напрям державної освітньої політики; – інформаційно-комунікаційна компетентність суб'єктів освітнього процесу; – інформаційна безпека та захист персональних даних.

Ключові слова: державна інформаційна політика, інформаційне забезпечення, інформаційне суспільство, інформація, координація, механізм, освіта, процедури, суб'єкти, технології.

The article defines the information and communication support of the educational process as a component of the state information policy in Ukraine as a set of resources and tools used for the creation, processing, storage and distribution of information and information and communication technologies in the educational process in order to form a systemic approach to improving quality, accessibility and inclusiveness of education, establishment of effective communication between various subjects of the educational process, and satisfaction of informational and educational needs of society. The content of information and communication support of the educational process as a component of the state information policy in Ukraine has been formed, which includes: - development and implementation of state requirements, standards and programs in the field of informatization and digitization of education; - providing financing for the development of the information and communication infrastructure of educational institutions; - training and advanced training of pedagogical workers in the field of using information and communication technologies; - creation of educational resources and content in digital format; - introduction of innovative teaching methods using information and communication technologies; - protection of the digital educational space. It was determined that the latest features of information and communication provision of the educational process as a component of the state information policy in Ukraine are determined by the following factors: - information as a strategic resource for the sustainable development of education; - the latest information and communication technologies as a tool for the modernization of the educational process; - creation of a high-quality, inclusive and accessible educational environment as the main direction of the state educational policy; - information and communication competence of subjects of the educational process; - information security and protection of personal data.

Key words: state information policy, information provision, information society, information, coordination, mechanism, education, procedures, subjects, technologies.

Актуальність теми. У новій парадигмі державного управління трансформуються традиційні уявлення про комунікацію між органами влади та їхню інформаційну взаємодію з громадянами. Тому варто говорити саме про трансформацію суспільних відносин від інформаційного підходу до інформаційно-комунікативного. Адже таким чином створюється певне діалогове середовище «державні службовці – громадяни», зростає необхідність постійної комунікації та зворотного зв'язку, а не лише пасивного одностороннього інформування про основні напрями державної політики [2, с. 146-154].

Огляд останніх досліджень. На проблематику інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу в Україні звертали увагу провідні вчені у галузі адміністративного та інформаційного права: І. В. Арістова, О. М. Бандурка, К. І. Беляков, О. В. Джафарова, О. Ю. Дрозд, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, В. І. Олефір, І. В. Панова, С. О. Шатрава та інші.

Відаючи належне досягненням науковців, сьогодні існує потреба нового підходу до формування теоретичного підґрунтя та практичної реалізації оновленої моделі інформаційно-кому-

нікаційного забезпечення освітнього процесу в Україні з позицій адміністративного та інформаційного права.

Однак, діючі проблеми оптимізації використання ресурсів та надання якісних послуг на місцевому рівні в Україні підкреслюють актуальність наукових досліджень у сфері діяльності об'єднаних територіальних громад.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теорії адміністративного та інформаційного права, систематизації нормативно-правових актів, та визначення практичної діяльності суб'єктів освітнього процесу, розкрити поняття та особливості інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу як складової державної інформаційної політики в Україні.

Виклад основних положень. Останніми роками значення інформації в житті суспільства стрімко зростає, при цьому змінюються методи роботи з інформацією, розширюються сфери застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій. Складність такого явища, як інформація, його багатоплановість, широта сфери застосування та швидкий розвиток відбиваються у постійній появі нових тлумачень цього поняття [7].

Дослідження різних боків використання категорій «інформація» має досить довгу історію починаючи із 60-х років минулого століття. При цьому поняття «інформація» виявляється основоположним практично для всіх сфер людської діяльності. Інформаційні технології старше за будь-які інші технології, а інформаційні комунікації існують рівно стільки ж, скільки існує життя на Землі. Термін «інформація» походить із латинської *informatio*, що означає ознайомлення, викладення, роз'яснення [6; 7]. М. Боровик визначає, що інформація являє собою сукупність даних, які носять інформаційний характер, представлених в електронному вигляді в певний період часу, необхідних для створення/отримання знання та які можуть бути використані в діяльності різних соціально-економічних систем для досягнення запланованих результатів діяльності [7].

Згодом, поруч із словом «інформаційні» з'явилося слово «комунікаційні». Уточнення терміну знадобилося для того, щоб підкреслити важливість поширення та розповсюдження у суспільстві глобальних і локальних комп'ютерних мереж, які надають нові можливості для пошуку, передачі, обміну інформації, а разом з потужними пристроями збереження інформації сприяють створенню у суспільстві глобального інформаційного розподіленого ресурсу, доступного будь-якій людині [9, с. 105].

Якщо поєднати інформацію та комунікацію, то виникають низка новітніх понять, наприклад, «інформаційно-комунікаційна сфера», «інформаційно-комунікаційні технології», «інформаційно-комунікаційне забезпечення» тощо.

Виникнення інформаційно-комунікаційної сфери стало необхідною відповіддю на зростаюче значення інформації в сучасному суспільстві, що зумовлений низкою факторів, таких як: стрімке зростання обсягу та складності інформації; зміна характеру інформації та її вплив на всі сфери життя; необхідність нових методів роботи з інформацією; зростання ролі комунікацій; створення глобального інформаційного простору тощо.

Поняття інформаційно-комунікативної сфери А. Садовська розуміє у вузькому та широкому значенні. У першому випадку – це суто технічна та технологічна площина інформаційного суспільства. У широкому значенні – соціокультурне середовище, яке складається з інформаційної інфраструктури, має інституціональну систему державного управління, регулювання, саморегулювання. У цій сфері держава встановлює «правила гри» та є її координатором, відіграє ключову роль для продукування суспільно значимої інформації та конструювання цінностей для обізнаності громадян і включеності в процеси управління. Поняття інформаційно-комунікативної сфери виникає як відповідь на необхідність пояснення нового типу соціальних взаємодій, які виникають у державі в умовах становлення інформаційного мережевого суспільства та формування нової реальності в системі державного управління. Безумовно, постає питання: яка роль держави в управлінні та регулюванні інформаційно-комунікативної сфери, які межі втручання держави в інформаційні процеси? В цьому випадку держава має створити належне законодавче поле для регулювання інформаційних процесів, відносин і діяльності суб'єктів інформаційної діяльності. Органи державної влади мають створити постійну дієву модель інформаційно-комунікативної взаємодії з громадянами та громадянським суспільством. Бо саме результатом наповнення інформаційно-комунікативної сфери стає ціннісна система переконань суспільства, інтелектуальний потенціал і активність громадян. Ця сфера дає можливість наблизити громадян до участі в управлінні – від локального до загальнодержавного рівнів, а також вибудувати конфігурацію соціально-культурних процесів у суспільстві в певний історичний проміжок часу. В умовах інформаційного суспільства увага має акцентуватися не лише на суто технократичному розу-

мінні проблем (впровадження ІКТ, новітніх технологій), але й на гуманітарні цінності, в першу чергу на формування об'єднаної світоглядної позиції громадян, громадянського суспільства, якості інформації та змістовному наповненню інформаційних продуктів органів державної влади [2, с. 146-154].

На наш погляд, синонімом до інформаційно-комунікативної сфери є саме таке ж середовище. Наприклад, Н. Яруліна визначає, що інформаційно-комунікативне середовище – це інформаційне середовище установи, підприємства, організації, органу публічної влади, будь-якого суб'єкта чи об'єкта інформаційної діяльності, функцією якого є забезпечення оперативності персоналу, зв'язку та координації учасників робочого процесу. Основне завдання інформаційно-комунікативного середовища полягає в налагодженні ефективного зворотного зв'язку між різними суб'єктами інформаційної взаємодії (можливість в онлайн режимі обговорювати нагальні суспільні питання, проводити відеоконференції, відеочати, миттєво обмінюватися повідомленнями, отримувати відповіді на сайтах, інтернет-порталах, форумах, в соціальних мережах, налагоджувати ефективні комунікативні зв'язки між керівниками і персоналом, між окремими підрозділами тощо). Побудова інформаційно-комунікативного середовища органу публічної влади передбачає налагодження ефективного зворотного зв'язку з громадськістю та встановлення «комунікативного контролю», що сприятиме підвищенню ефективності діяльності органів публічної влади, збільшенню рівня інформаційної відкритості, прозорості тощо [8, с. 31].

Отже, інформаційно-комунікаційна сфера – це динамічна система, що охоплює всі аспекти інформаційної та комунікаційної діяльності в суспільстві, та складається з різних елементів, таких як: – об'єкти інформаційно-комунікаційної сфери (інформація, інформаційні ресурси та інформаційно-комунікаційні технології); – суб'єкти інформаційно-комунікаційної сфери; – інформаційно-комунікаційне забезпечення.

Тобто, інформаційно-комунікаційне забезпечення є необхідною умовою для існування та стабільного розвитку інформаційно-комунікаційної сфери, її невід'ємною складовою.

Інформаційно-комунікаційне забезпечення – це сукупність ресурсів та інструментів, що використовуються для створення, обробки, зберігання та поширення інформації, налагодження ефективної комунікації між різними суб'єктами суспільства, задоволення інформаційних потреб громадян, підприємств та органів влади.

В епоху інформаційного суспільства правові відносини характеризується масштабними процесами інформатизації та інтеграції. Щоб провести модернізацію суспільства, необхідне відповідне правове забезпечення, яке має бути модернізовано на основі сучасних інформаційно-комунікативних технологій [10, с. 36]. Однією із складових інформаційного середовища чи сфери є інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), що широко використовуються не тільки для соціально-економічного розвитку України, а є й однією із основних складових сучасної системи освіти. Педагогічна психологія вищої школи розглядає процес навчання у комплексі інформаційно-навчальної, розвивальної і виховної його функції. Сучасна вища освіта вимагає продовження реформ, що відбуваються у системі вищої освіти. Оскільки сучасні випускники повинні бути конкурентноспроможними не тільки на вітчизняному ринку праці, а й на світовому, тому і система вищої освіти повинна відповідати останнім світовим вимогам, що постають перед спеціалістом [3, с. 117].

Поява та розвиток інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) не є абсолютно новим процесом. У тій чи іншій мірі можна говорити про їхнє існування, починаючи із Стародавнього світу, на кожному етапі людського

існування. Якцо раніше інформаційно-комунікативні технології виконували допоміжну функцію, наприклад, виступали інструментом в електоральних кампаніях, пропаганді чи державному управлінні, то в сучасних умовах вони настільки проникають у всі сфери суспільного життя, що фактично задають існуючий порядок денний. Це призводить до виникнення комунікативних стратегій інформаційного суспільства та, відповідно, інформаційно-комунікативних систем у межах яких (з політологічної точки зору) і відбувається політичний дискурс. А. Демартино визначає, що інформаційно-комунікативна технологія – це зумовлений рівнем суспільного розвитку спосіб практичного використання знання, спрямований на досягнення конкретної цілі шляхом взаємодії між політичними суб'єктами [4, с. 94–99]. Д. Д. Відоменко сформував, що інформаційно-комунікаційні технології навчання – це комп'ютерно орієнтована частина педагогічної технології, що відображає модель змісту навчання та методику його подання під час навчального процесу, і представлена у ньому програмними засобами педагогіки, передбачає використання комп'ютерно орієнтованих засобів навчання і комунікаційних мереж для розв'язування дидактичних завдань [1, с. 23-29].

Сталий розвиток закладу освіти залежить від ефективного використання ресурсів, якими він володіє. У сучасних умовах господарювання саме інформація виступає унікальним ресурсом, який дасть змогу забезпечити сталий розвиток закладу освіти як специфічної соціально-економічної освітньої системи. Одним із найважливіших призначень інформації є усунення та зменшення невизначеності, що в результаті сприяє досягненню сталого розвитку будь-яких соціально-економічних систем, зокрема закладів освіти. Для цього необхідно володіти повною, достовірною, своєчасною, актуальною інформацією, отриманою на основі відповідних даних [7].

Говорячи про новітню інформаційно-комунікативну технологію як притаманний цифровій епосі спосіб практичного використання знання, спрямований на досягнення конкретної цілі шляхом взаємодії між політичними суб'єктами, А. Демартино визначає наступні її особливості: її поява та використання зумовлені цифровою епохою; її властиві практичність, цілеспрямованість, конкретність, чітка спеціалізація, партикулярність; її застосування передбачає наявність політичного суб'єкта та процесу взаємодії [4, с. 94–99].

Одна з важливих особливостей і переваг інформаційно-комунікативних технологій порівняно з іншими навчальними засобами полягає саме в тому, що мультимедійні програми здебільшого розраховані на самостійне активне сприймання та засвоєння учнями знань, умінь і навичок. Сама структура, дидактичне спрямування та розв'язання навчальної (наукової) проблеми передбачають активну

розумову діяльність учнів/студентів. Вони можуть обирати оптимальний для себе темп роботи з мультимедійними програмами відповідно до індивідуальних розумових, психолого-фізіологічних можливостей та інтересів; перевіряти правильність відповідей, використовувати у процесі сприйняття та засвоєння знань потрібну зорово-слухову та текстову інформацію. Самостійна робота із засобами такими технологіями створює потрібне підґрунтя для застосування практичних та інтелектуальних умінь, поєднання чуттєвого і раціонального пізнання, з тієї причини, що знання, які учні здобувають у результаті самостійної діяльності, засвоюються значно краще порівняно з тими, які повідомляє педагог [1, с. 23-29; 5].

Усе вищевикладене, загалом дозволяє сформулювати наступні висновки:

1. Інформаційно-комунікаційне забезпечення освітнього процесу як складова державної інформаційної політики в Україні – це сукупність ресурсів та інструментів, що використовуються для створення, обробки, зберігання та поширення інформації та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес задля формування системного підходу до підвищення якості, доступності та інклюзивності освіти, налагодження ефективної комунікації між різними суб'єктами освітнього процесу, та задоволення інформаційних та освітніх потреб суспільства.

2. Зміст інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу як складової державної інформаційної політики в Україні вклучає:

- розробку та впровадження державних вимог, стандартів та програм у сфері інформатизації та цифровізації освіти;

- забезпечення фінансування розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури закладів освіти;

- підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій;

- створення освітніх ресурсів та контенту в цифровому форматі;

- запровадження інноваційних методів навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

- захист цифрового освітнього простору.

3. Новітні особливості інформаційно-комунікаційного забезпечення освітнього процесу як складової державної інформаційної політики в Україні визначаються наступними факторами: – інформація як стратегічний ресурс для сталого розвитку освіти; – новітні інформаційно-комунікаційні технології як інструмент для модернізації освітнього процесу; – створення якісного, інклюзивного та доступного освітнього середовища як основний напрям державної освітньої політики; – інформаційно-комунікаційна компетентність суб'єктів освітнього процесу; – інформаційна безпека та захист персональних даних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відоменко Д. Д. Особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у освітньому процесі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. № 13(3). С. 23-29.
2. Садовська А. Л. Формування понятійного апарату державного управління інформаційно-комунікативною сферою. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 4. С. 146-154.
3. Кіяновська Н. Генезис поняття «інформаційно-комунікаційні технології». *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки*. 2013. Вип. 121(1). С. 117-122.
4. Демартино А. П. Поняття і класифікація новітніх інформаційно-комунікативних технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2018. Вип. 24. С. 94-99.
5. Дишлева С.А. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі. *ОсвітаЮА: інформаційний веб-сайт*. 2017. URL: <http://osvita.ua/school/technol/6804>
6. Кормич Б.А. Інформаційне право: підручник. Харків: БУРУН і К., 2011. 334 с.
7. Боровик М. В. Інформація як основа інформаційно-комунікаційного забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 20, Ч. 1. С. 56-59. URL : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_1_2018ua/14.pdf
8. Яруліна Н. Теоретичні підходи до визначення понять «інформаційний простір», «інформаційне середовище», «інформаційно-комунікативне середовище. Актуальні проблеми державного управління. 2019. Вип. 2. С. 26-31.
9. Тихонова Т. В. Інформаційно-комунікаційні технології професійної діяльності педагога: сутність поняття. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2011. Т. 1, Вип. 33. С. 101-105.
10. Макеева О. М. Поняття і сутність правової комунікації в сучасному інформаційному просторі. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2017. № 3. С. 35-41.